

Şizoid Kişilik Bozukluğunun Adli Bilimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Kamala KHALINBAYLI¹

Özet

Kişilik bozukluklarında görülen belirleyici özellikler kapsamlı olmakta ve süreklilik, devamlılık ve değişmezlik eğilimi göstermektedir. Kişilik bozukluklarının etiolojisinde genetik faktörler, bağlanma ve erken dönem çocukluk yaşantıları, travmatik olaylar, ailesel ve sosyokültürel faktörler gibi çok sayıda faktörün etkisi bulunmaktadır. Kişilik bozukluklarının cezai sorumluluğu etkileyen bir durum olup olmaması konusu psikiyatri, psikoloji ve hukuk gibi adli bilimler çerçevesinde tartışılan konular arasında yer almaktadır. A kümesi bozukluklarından olan Şizoid Kişilik Bozukluğuna sahip bireyler yakın ilişkilere girmekten çekinmekte, kendilerini uzak tutmakta, soğuk ve mesafeli durmakta, düşsel yaşam ve arkadaşlık yaratarak savunma mekanizması olarak fanteziyi kullanmaktadır. Bu çalışma çerçevesinde incelenen birçok araştırma sonucuna göre, şizoid kişilik bozukluğu ile özellikle şiddet içeren eylemler, şiddetli cinayet davranışı, adam kaçırmaya ve hırsızlık davranışları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ceza sorumluluğu değerlendirmesi adli bilimler uygulamalarının önemli bir kısmını oluşturmakla birlikte, şizoid kişilik bozukluğunun bu çerçevede değerlendirilmesine dair ülkemizdeki yayınların yeterli sayıda olmadığı gözlenmektedir. Bu çalışmanın amacı şizoid kişilik bozukluğu ile suç arasındaki ilişkiyi ve şizoid kişilik bozukluğunun ceza sorumluluğunu incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Şizoid Kişilik Bozukluğu, Suç, Adli Bilimler, Adli Psikoloji, Cezai Sorumluluk.

Evaluation of Schizoid Personality Disorder in Forensic Sciences

Abstract

The limitations seen in personality disorders are extensive and show continuity, consistency and stability. There are many factors such as genetic factors, discovery and early childhood experiences, traumatic events, and familial and sociocultural factors in the aetiology of defects in character. The issue of whether personality disorder is a case for criminal protection is being discussed within the scope of forensic sciences such as psychiatry, psychology and law. Individuals with Schizoid Personality Disorder pattern, which is one of the cluster A disorders, avoid close relationships, keep themselves away, stay cold and distant, and use fantasy as a defence mechanism by creating imaginary life and friendship. Based on many studies conducted, the relationship between schizoid personality disorder and especially violent acts, violent murder behaviour, kidnapping and theft has been detected. Despite the fact that criminal surveillance assessment constitutes an important part of forensic science practices, the circulars regarding these general evaluations of schizoid personality disorder are not observed in a sufficient number of publications. The aim of this study is to look at the relationship between schizoid personality disorder and crime and the criminal intention of schizoid personality disorder.

Key Words: Schizoid Personality Disorder, Crime, Forensic Science, Forensic Psychology, Criminal Liability.

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, 0506 029 33 86, psychologist.khalilbayli@gmail.com

Giriş

Kişilik bozuklukları, uzun süre boyunca devam etmekte olan uyumsuz davranış örüntüleri olarak tanımlanmaktadır. Kişilik bozukluğu belirtileri genellikle gençliğin ilk yıllarında ortaya çıkmakta ve hayat boyunca devam edebilmektedir. Kişilik bozukluğu teşhisi alan bireyler hem stresle başa çıkma hem de problem çözme becerileri ile ilgili olarak olgun olmayan ve uygunsuz stratejiler kullanmaktadırlar (Atkinson ve Hilgard, 2016). Kişilik bozukluğu belirtileri yaygın ve sürekli olarak ortaya çıkmakla birlikte, kişilik problemleri daha çok biliş, duygu, dürtü kontrolü ve ilişki problemleri şeklinde kendini göstermektedir. Farklı yapıların yer aldığı bir grup rahatsızlığı içeren kişilik bozuklukları, olumlu bir benlik bilinci şekillendirmek, yakın ve yapıcı ilişkiler sürdürmek konusunda yaşanan sorunları da kapsamaktadır. DSM-5'te 10 farklı kişilik bozukluğu üç küme olacak şekilde sınıflandırılmakta ve tuhaf ve eksantrik davranışlar A kümesi (Paranoid, Şizoid, Şizotipal); duygusal, dramatik ve değişken davranışlar B kümesi (Antisosyal, Sınırdan, Histriyonik, Narsistik); kaygılı ve korkulu davranışlar C kümesi (Çekingen, Bağımlı, Obsesif Kompulsif) başlığı altında değerlendirilmektedir (Krigg ve ark., 2015). A kümesi bozukluklarından olan şizoid kişilik bozukluğuna sahip bireylerin iletişim tarzları kişisellikten uzak olmakla birlikte, bu bireyler diğerleri ile bağ kurmayı başaramamakta, bir ailenin parçası olmanın ya da bir arkadaşın sevgisine mazhar olmanın keyfini asla yaşayamamaktadırlar. Şizoidler kaçınan, kompulsif ve depresif gibi diğer bozukluklarla ortakmış gibi görünseler de, onları duygusuz olmalarından ve diğerleri ile iletişime geçmeyi yeterince arzulamadıklarından ayırt etmek mümkündür (Million ve ark., 2021).

Adli bilimlerde suçlular çok önemli bir çalışma alanı oluşturmakla birlikte; suç sınıflaması yapılırken genellikle cinsel motifli suçluların ilk sırada geldiği görülmektedir. Çalışmalar; suçlular arasında ailede şiddet öyküsü, anne ile olumsuz iletişim, insan ilişkilerinde yetersizlik, düşlerde yaşama gibi özellikleri ortaya koymaktadır (Polat, 2017). Şizoid kişilik bozukluğu olan kişilerde şiddet olası değildir, ancak kişilere yönelik fantezilerin ve duygu eksikliğinin aracılık ettiği ifade edici bir şiddet aşırı da olabilmektedir. Sıklıkla açık dış tetikleyici nedenler bulunmamakla birlikte saldırganlıklar, öznenin hayali dünyasına tepki olarak, beklenmedik ve sonuç olarak öngörülemeyen olarak gerçekleşmektedir. Düşük benlik saygısına sahip olan bu bireyler kişilerarası ilişkilerde ciddi zorluklar yaşamaktadırlar. Topluma kırgın oldukları için olumsuz öfke ve intikam duyguları da bulunmaktadır. İzolasyonları ve sosyal becerilerin yokluğu, izole, seri veya kitlesel olabilen şiddet eylemini hızlandıran reddedilmeye neden olabilmektedir. Şizoid bireyler tarafından birden fazla yapılan suikast eylemlerinin sıklıkla intiharla sonuçlandığı da görülmektedir (Esbec ve Echeburúa, 2010). Diğer taraftan şizoid bireyler dissosiyatif bozukluklara, şizofrenik semptomlara ve psikotik semptomlara hassas olmaktadır (Million ve ark., 2021). Bu çalışma şizoid kişilik bozukluğunun adli bilimler çerçevesinde kapsamlı bir araştırmasını amaçlamakta; şizoid kişilik bozukluğu ile suç ilişkisini, şizoid kişilik bozukluğunun ceza sorumluluğunu konu almaktadır.

Şizoid Kişilik Bozukluğu

Şizoid kişilik bozukluğuna sahip olan bireylerin duygulanımları sınırlı ve yüzeysel olmakla birlikte, genelde tek bir etkinlik çerçevesinde kalmakta, başkalarıyla olduklarında kendilerini rahat hissetmemekte ve göz teması kurmamaktadırlar. Olayların gülünç yanlarıyla hiç ilgilenmeyen bu kişiler; başkalarının yanında gereksiz yere çok ciddi olabilmekte, başkalarından korku duyabilmekte ya da aldırma bir tutum sergileyebilmektedirler. Genellikle çekingen bir yapıya sahip olan bu bireyler günlük yaşam olaylarına pek katılmamakla birlikte, başkalarıyla benzer kaygıları taşımamakta ve başkalarına pek bir yakınlık duymamaktadırlar (Köroğlu ve Bayraktar, 2010).

Şizoid kişilik bozukluğunun intrapsişik yapısı efendi-köle uyumunu içinde barındıran savunmacı nesne ilişkileri biriminden ve sürgündeki kendilik birimi olarak geçen sadistik nesne ilişkileri biriminden oluşmaktadır. Fantezi ve kendine yetebilme şizoid uzlaşma olmakla birlikte, bunlar efendi-köle ve sürgündeki kendilik birimleri arasındaki gel-gitleri regüle etmek için sarf edilen çabalar olarak kabul edilmektedir. (Masterson, 2012). Şizoid bireyler kendine ve ilişkide bulunduğu nesneye dair bütünleşmiş bir algıdan yoksun olmaktadır. Şizoid kişilik bozukluğuna sahip kişilerde ilişki bazen libidinal bazen agresif birimde devam etmekte, bağlanma durumu ise bu bireyler için imkânsız denecek kadar zor bir sürece dönüşmektedir. Libidinal birimde olan şizoid bireyin kurduğu ilişki Köle-Efendi uyumu şeklinde olmakta; bu süreçte birey kendini köle gibi, nesneyi ise efendi gibi hissederek ona tam uyumlanmaktadır. Köle-efendi biriminde nesneye uyumlanarak hizmet etme eğiliminde olan şizoid bireyin gösterdiği uyumun veya hizmetinin reel bir karşılığı bulunmamaktadır (Ercan ve Toraman, 2022). Libidinal birimde bu tutumun karşılığı sadece ilişkide kalmak olmakla birlikte, birey varlığı onaylandığından, görüldüğünden ve yabancılaşmadığından dolayı iyi hissederek rahatlamaktadır. Agresyon birimi bağlanma ya da bağlanmada kopuklukların yaşandığı durumlarda oluşmakta ve kurduğu ilişki içerisinde şizoid bireyin nesne tasarımı sadist, değersizleştirici, mahrum bırakan ve tehlikeli olabilmektedir. Kendilik tasarımı ise yalıtılmış, yabancılaşmış ve sürgünde, buna rağmen kendine güvenen, kendi kendine yeten, bir birey olduğu şeklindedir (Masterson ve Klein, 2013).

Şizoid bireyler duygusal yakınlıktan hoşlanmayan ve kişiler arası ilişkilere daha uzak kişiler olsalar da, bu durum kişilik bozukluğu tanısı için tek başına yeterli olmamaktadır. Bu tanı için mesleki veya toplumsal alanlarda işlevselliğin bozulması, bu durumun klinik açıdan ciddi bir sıkıntıya neden olması, aynı zamanda bu örüntünün oldukça katı ve aşırı olması gibi kriterlerin karşılanması beklenmektedir (Tuna ve Demir, 2022). Şizoid kişilik bozukluğu; şizotipal, çekingen ve paranoid kişilik bozuklukları ile ağırlıklı olarak benzer tanı kriterlerine sahip olduğundan bu bozukluklarla eştanı almaktadır (Krigg ve ark., 2015). Bununla birlikte, şizoid kişilik bozukluğunun temel özellikleri ve klinik görünümü Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabının son baskısında (DSM-5) yer almaktadır.

DSM V'e göre Şizoid Kişilik Bozukluğu

Şizoid Kişilik Bozukluğu DSM V çerçevesinde Şizogibi (Şizoid) Kişilik Bozukluğu başlığı altında yer almaktadır. DSM V Şizoid Kişilik Bozukluğu kriterlerine göre;

A. Aşağıdakilerden dördü (ya da daha çoğu) ile belirli, erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, toplumsal ilişkilerden kopma ve kişilerarası ortamlarda duygularını kısıtlı gösterme, yaygın örüntüsü:

1. Ailenin üyeleri de dahil olmak üzere, yakın ilişkilere girmeği istememekle birlikte, aynı zamanda yakın ilişkilerden hoşlanmamaktadır.
2. Hemen hemen her zaman tek başına yapılacak etkinlikleri tercih etmektedir.
3. Bir başkasıyla cinsel yakınlığa duyulan ilgi çok az olarak ortaya çıkmakla birlikte, daha çok sınırlı düzeyde olmaktadır.
4. Çok az etkinlikten keyif alabilmektedir.
5. Birinci dereceden olan yakınları dışında arkadaşları ya da sırdaşları bulunmamaktadır.
6. Diğerlerinin övgü veya eleştirilerine karşı aldırmaz tutum takınmaktadır.
7. Duygusal olarak soğuk, kopuk yapıya sahip olmakla birlikte, tekdüze bir duygulanım sergilemektedir.

B. Yalnızca ikiçümlü bozukluk, şizofreni, psikoz özellikleriyle seyreden depresyon bozukluğu veya otizm açılımı kapsamında bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamakta ve başka bir sağlık durumunun fizyolojik etkilerine bağlanamamaktadır (DSM-5, 2014).

Adli Bilimler

Adli bilimler, özel uzmanlık gerektiren birçok alanı kendi bünyesinde barındıran bir üst yapıdır (Doğan, 2022). Adli bilimler "her temas bir iz bırakır" temel prensibini göz önünde bulundurarak, ortaya çıkan olay/olayları çözümleyebilmek, hukuk sisteminin daha doğru ve vicdani karar vermesini sağlamak amacıyla pozitif bilimlerden elde ettiği bilgileri kullanarak adli olayların aydınlanmasını amaçlamakta ve yapısı içinde birçok alt dalı barındırmaktadır (Menek ve Taşdöven, 2021). Adli Bilimler tıp, hukuk, fen, sosyal ve kriminal bilimlerden oluşmakta ve adli tıp, adli antropoloji, adli psikoloji, adli patoloji, adli biyoloji, adli toksikoloji, kriminoloji, adli hematoloji, adli mikrobiyoloji, adli hemşirelik, adli odontoloji, adli kimliklendirme, adli entomoloji, adli eczacılık, adli palinoloji, adli orafoloji, adli animasyon, adli fotoğrafçılık, adli otomotiv, ses ve görüntü analizleri, balistik ile adli antropometri, somatoskopi gibi alt dallara ayrılmaktadır (Akın ve ark., 2017:7). Saferstein'e (2015) göre, adli bilimler hukukla pozitif bilimin birleştirilmesi ile oluşmaktadır. Suç oranlarının artmasıyla bazı hukuk kuralları yetersiz kalmakta, bu durum da endişe yaratmaktadır. Bu durumdan dolayı suç oranlarının azaltılabilmesi için yasalar sürekli revize edilmektedir (Bolat, 2022). Suçların çözülmesinde bilimden destek alınması oldukça etkili sonuçlar ortaya koymakta ve bu durum özellikle Adli Bilimler'i oldukça önemli bir noktaya taşımaktadır (Houck ve Siegel, 2016). Adli bilimler multidisipliner bir bilim dalı olmakla birlikte, bu araştırma çerçevesinde şizoid kişilik bozukluğunun suçla olan ilişkisi ve ceza ehliyet konusu özellikle de, adli psikiyatri, adli psikoloji ve hukuk gibi adli bilim dallarından elde edilen bilgiler çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Şizoid Kişilik Bozukluğu ve Suç İlişkisi

Bir yasayı ihlal ederek işlenen ya da yerine getirilmeyen eylemler suç olarak tanımlanmaktadır (Zastrow, 2013). Bireyi doğrudan cinayet işlemeye ve suça yönelten bir hastalık bulunmama ile birlikte, kimi hastada benlik parçalandığından veya mantıksal düşünme yetisi bozulduğundan dolayı, ruhsal açıdan sağlıklı bir bireyin tepki göstermeyeceği sıradan bir durum karşısında bu bireyler suç sayılabilecek tepkiler ortaya koymaktadırlar. Özellikle, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireylerin suça eğilimli oldukları yapılan bir çok çalışma sonucunda kanıtlanmıştır (Özbey, 2014; Ayar ve Ayar, 2021). Kişilik bozuklukları çok çeşitli olmakla birlikte, özellikle ceza hukuku açısından önem arz edebilecek olan başlıcaları şizoid, paranoid, psikopatik (antisosyal), histerik, obsesif - kompulsif, pasif-agresif kişilik bozuklukları olarak sıralanabilmektedir (Aydın, 2017). Bazı kişilik bozuklukları, suç eylemine yön veren farklı niteliklere sahip olabilmek-

tedir. Sadist Kişilik Bozukluğu, özellikle insanlara ve hayvanlara eziyet etme eyleminde; Borderline Kişilik Bozukluğu, Antisosyal Kişilik Bozukluğu, Paranoid Kişilik Bozukluğu ve Narsistik Kişilik Bozukluğu dürtüsel suçlarda risk faktörü iken; Şizoid Kişilik Bozukluğu ise, psikopati ve sadistik bozukluklar gibi sadece cinsel suçlarda risk faktörü olarak öne çıkabilmektedir (Stone, 2007). Bir grup olarak seri katiller hakkında en dikkat çekici olan şey, şizoid kişiliğin aşırı temsil edilmesidir. Bu bozukluk genel popülasyonun sadece yaklaşık %1'inde bulunurken, burada incelenen seri katillerin neredeyse yarısında sergilenmektedir. Şizoid kişilik bozukluğunun bir kişiyi bu tür suçlara yatkın hale getirmesinin iki yolu olduğu tahmin edilmektedir. İlk olarak şizoid erkekler, okulda daha özgüvenli akranları tarafından reddedilen yalnız, sosyal uyumsuz veya dışlanmış olma eğiliminde olmakla birlikte, öyle ki sıradan insanlara ve özellikle de garip flört veya yakınlık girişimlerini reddetme eğiliminde olan kadınlara karşı muazzam bir kızgınlık geliştirmektedirler. Birçok şizoid erkek, ergenlik döneminde kızlara çıkma teklif edemeyecek kadar huzursuz olabilmektedir. İkincisi, şizoid erkeklerin bir kısmı otistik kişiler gibi davranmakta ve sıradan insan duygularından o kadar kopuk hareket etmektedirler ki, en korkunç işkence eylemlerini odun kesmekten daha fazla duygu olmadan gerçekleştirebilmektedirler. Nekrofil olarak bilinen Chikatilo, Costa, Dahmer, Massey, Stano ve diğer 18 erkeğin çoğunun da aynı zamanda şizoid olduğu bilinmektedir (Stone, 2001).

Bununla birlikte, Baron ve Cohen'e (2003) göre, şizoid kişilik bozukluğunun seri katiller arasında genel nüfustan 50 kat daha fazla görülmesi anlamlıdır. Buradaki temel nitelikler arasında sanki kurbanlar cansız nesnelere pek ayırt edilmemiş gibi, yabancılaşma ve başkalarının ıstırabına kayıtsızlık görülmektedir. Bu doğrultuda bir başka çarpıcı örnek de Japonya'daki öldürdüğü dört çocuğun ellerini kesen ve ebeveynlerine postalayan şizoid adam olan pedofil seri katil Tsutomu Miyazaki'dir (Stone, 2007). Farklı kişilik bozukluğu alt tipi puanları ve yaşam boyu suçlar arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla İngiltere ve Galler'deki Mahkumlarda Ulusal Psikiyatrik Morbidite Araştırması'ndan elde edilen veriler kullanılmıştır. A kümesi bozukluklarında, paranoid kişilik bozukluğu puanları hırsızlık ve şantaj ile ilişkilendirilirken, araba kullanma suçları ile negatif olarak ilişkilendirilmiştir. Şizotipal kişilik bozukluğu puanlarının kundakçılıkla önemli ölçüde ilişkili olduğu, soygun ve şantajla negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Şizoid kişilik bozukluğu puanları adam kaçırma ve hırsızlıkla ilişkilendirilmiştir (Robert ve Coid, 2010). Kişilik bozuklukları ve özellikleri Colorado, ABD'de hapsedilmiş erkek cinsel suçlulardan oluşan iki grup üzerinde incelenerek 251 tecavüzcüye ve 311 çocuk tacizcisine ulaşılmış ve 250 maddelik DSM-IV uyumlu kişilik ve nöropsikolojik envanter olan Coolidge Islah Envanteri kullanılarak bir grup cinsel olmayan suçlu ile karşılaştırılmıştır. Çocuk tacizcilerinin, tecavüzcülere göre daha yüksek düzeyde kaçınmacı özelliklere ve cinsel olmayan suçlulara göre daha yüksek düzeyde kaçınmacı, bağımlı ve şizoid özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Cinsel suçlular açısından çekingen kişilik bozukluğu en yüksek prevalansa sahip olmakla birlikte, bunu obsesif kompulsif, şizoid, paranoid ve borderline kişilik bozuklukları izlemektedir (Francia ve ark., 2010).

Paranoid ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozuklukları ile şiddet içeren davranışlar arasında bir ilişki olduğunu bildirilmiştir (Pulay ve ark., 2008). Şizoid kişilik bozukluğu aynı zamanda, psikopati ve Antisosyal kişilik özellikleriyle de ilişkilidir (Kosson ve ark., 2008). Şizoid Kişilik bozukluğu ile şiddet eylemleri ve şiddetli cinayet davranışı arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Loza ve Hannah, 2006). Başka bir araştırmanın sonuçları doğrultusunda, 32 Belçikalı suçludan oluşan bir örnekleme 17'sinin Antisosyal Kişilik Bozukluğu, 8'i nin Borderline Kişilik Bozukluğu, 4'ünün Paranoid Kişilik Bozukluğuna ve 2'sinin Şizoid Kişilik Bozukluğuna sahip olduğu tespit edilmiştir (Pera ve Daillet, 2015). Kock ve arkadaşları (2011)'na göre, cinsel suç işleyen suçlular kişilik bozukluğu, özellikle de şizoid kişilik bozukluğu teşhis almaktadır. Cinsel suç işleyen suçlulara genellikle bir kişilik bozukluğu teşhisi konulmakla birlikte, bu teşhis daha çok özellikle de obsesif-kompulsif özelliklere sahip olan Şizoid Kişilik Bozukluğu olabilmektedir (Chan ve ark., 2015). Biri kentsel diğeri kırsal olmak üzere iki Yunan hapisanesinde hapsedilen 1300 erkek mahkumdan oluşan bir nüfustan rastgele 308 denekten oluşan bir örnekleme yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre mahkumların hepsinde herhangi bir kişilik bozukluğu teşhisi konulmuş, çoğunda ise Antisosyal Kişilik bozukluğunun daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Şizoid ve Şizotipal kişilik bozukluğu ile şiddetli suçlar, cinayete teşebbüs ve cinayet suçları arasında önemli ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, "B" veya "C" kümesi kişilik bozukluklarının şiddet içeren suçlarla ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. İlk kez bir Yunan mahkum popülasyonunda yürütülen bu çalışma, cinayetlerin ve cinayete teşebbüslerin Şizoid ve Şizotipal Kişilik Bozuklukları ile güçlü bir şekilde ilişki içinde olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır (Apostolopoulos, 2018). Bir baba katli vaka incelemesi aracılığıyla vahşi suçlar için potansiyel bir temel olarak şizoid kişilik yapısı, suçun işlenmesi sırasında dissosiyasyonun rolü, standart olmayan psikolojik değerlendirme araçlarının ve Gray'in Pekiştirici Duyarlılığı teorisinin, katilin kişiliğini ve suç için motivasyonunu aydınlatmadaki katkısı araştırılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde bir ebeveyn cinayeti vakası, Gray'in teorisine dayalı olarak psikiyatrik muayene, standart klinik psikolojik değerlendirme ve Davranışsal İnhibisyon ve Aktivasyon Sistemi Ölçekleri aracılığıyla analiz edilmiştir. Failin şizoid kişilik bozukluğundan muzdarip olduğu ve suçu işlediği anda peritratmatik dissosiyas-

yonu ait gözle görülür belirtilerin olduğu belirlenmiştir. Çalışma şizoid bir kişiliğin bazen cezalandırılma tehlikesi altında olduğunu ve kişisel alanının tehdit edildiğini hissettiği durumlarda vahşi bir suçun faili olabileceği ve cinayetin kendisi tarafından harekete geçirilen dissosiyasyonun, katilin kendini, kaynaklarını aşan travmatik bir durumdan korumasına yardımcı olabileceği sonucunu elde etmiştir. (Novović ve ark., 2012).

Şizoid Kişilik Bozukluğunun Cezai Sorumluluğu

Bütün toplumlarda adalet sistemi suçun kontrol altına alınmasını amaçlamaktadır. Cezanın amacı hakkında değişik düşünceler ortaya konulmakla birlikte, genel olarak cezalar suçlunun işlediği fiilin kötülüğünü kendisine hissettirmeyi, bir daha suç işlememesi için korkutmayı, suç işleme eğiliminde olan diğer bireyleri korkutmayı, suçtan zarar görenlerin intikam duygularını yatıştırmayı ve suçluyu uslandırmayı hedeflemektedir. Kamu vicdanını rahatlatmak amacıyla cezanın suç eyleminden hemen sonra ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir (Güdek, 2016). Bir ruh sağlığı uzmanı için "cezai sorumluluk" kavramı açık ve belirgin olduğu gibi, akut ya da kronik bir zihinsel hastalık da hukuki anlamda ispat edilebilir bir tanıdır. Meydana gelen zihinsel hastalık sonucunda kişi, tamamen farklı bir algıya sahip olduğundan suç eylemi ile hastalığı arasındaki ilişki daha kolay değerlendirilebilmektedir. Cezai sorumluluğun belirlenmesi aşamasında suç anında, failin hastalık sürecinin aktif olup olmadığı durumu bilirkişi tarafından değerlendirilmektedir (Kröber ve Lau, 2000). Bir kişinin işlemiş olduğu bir suçta karşı ceza ehliyetinin olması için o kişinin söz konusu suçu işlerken irade ve şuur serbestisini elinde bulundurması, olayları açıklıkla anlayabilip onlardan sağlıklı sonuçlara varabilme kabiliyetine sahip olması gerekmektedir. Kişinin neleri ne için yaptığını bilmesi ve yaptıklarının sonuçlarını algıladığı, eylemine bilerek giriştiği durumlarda tam ceza ehliyeti söz konusu olmaktadır (İçel, 2017).

Akıl hastalığı nedeniyle davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış kişinin, bunun belli bir dereceye ulaşması durumunda güvenlik tedbiri, belli bir dereceye ulaşmaması durumunda ise ceza sorumluluğu bulunmaktadır (Demirbaş ve Erdem, 2011). TCK m. 32/1'e göre, akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuksal anlam ve sonuçlarını algılayamadığından veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azaldığından dolayı ağır seyreden akıl hastalıkları, ağır zekâ gerilikleri ve şuur kaybıyla seyreden epilepsi nöbetleriyle böyle nöbetlerin öncesinde ve sonrasında ortaya çıkan konfüzyon devrelerinde işlenen suçlarda ceza ehliyetinden bahsedilmemektedir. TCK m. 32/2'e göre; hafif seyirli psikozlar, orta derecede zeka gerilikleri ile ağır nevrozlar veya kişilik bozuklukları, kişilik yıkımına varmış olan epilepsinin neden olduğu belirgin karakter bozuklukları ve kronik stres reaksiyonlarında azaltılmış ceza ehliyeti söz konusu olmaktadır (Polat, 2017).

Gözlem sonucunda suçlanan kişide suç tarihi itibarıyla bir akıl hastalığı veya zayıflığı saptanmazsa ceza sorumluluğunun tam olduğuna dair rapor düzenlenebilmektedir. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı saptanmayan aynı kişide ceza ehliyetini etkilemeyen alkol veya madde kötüye kullanımları ya da bağımlılık, anksiyete bozuklukları, somatoform bozukluklar, yeme, uyku bozuklukları, uyum bozuklukları, kişilik bozuklukları gibi başka psikiyatrik rahatsızlıklar saptanabilmekte, bunlar suç anında da mevcut olabilmekte ancak ceza sorumluluğunu etkilememektedir (Alpkan, 2013). Kişilik bozuklukları ile suçluluk arasındaki ilişki, özellikle de bu bozuklukların suçluluğu oluşturan etmenlerden biri olarak görülmesi kabul edilen bir görüştür (Güdek, 2016). Kişilik bozukluğu olan bireylerin zihinsel süreçlerinde ve düşünce yapılarında belirgin bir bozulma görülmediğinden suç işediklerinde, normal yasalar çerçevesinde ceza almaktadırlar (Özbey, 2014).

Alman adli psikiyatrları, kişilik bozukluğu olan suçlular alanında azalan cezai sorumluluk için psikiyatrik kriterler geliştirmeye çalışmışlardır. Çoğu uzman, göze çarpan her ruhsal semptomun aynı olmadığı konusunda hemfikir olmakta ve her kişilik bozukluğu da yasal sorumluluğu önemli ölçüde azaltmamaktadır. Kişilik bozukluklarının "hafif" düzeylerini "şiddetli" olanlardan ayırt etmek amacıyla araştırma yapılmış ve bu bağlamda, histrionik kişilik bozukluğu "hafif" olarak, şizotipal kişilik bozukluğu ise "şiddetli" olarak kabul edilmiştir. Diğer tüm kişilik bozuklukları hem hafif hem de şiddetli olarak görünmektedir. Örneğin, şizoid kişilik bozukluğunun şiddetli ve orta veya minör biçimleri bulunmaktadır. Bu durum daha detaylı inceleme gerektirmekte ve süreç içerisinde ek zorluklar ortaya çıkarmaktadır çünkü ciddi kişilik bozukluğu olan kişiler tüm eylemlerinde mutlaka aşırı derecede etkilenmemekte ve bu nedenle ceza sorumlulukları da etkilenmemektedir. Örneğin, dikkatlice planlanmış ve bilinçli olarak işlenen bir suç için dürtüsel bir suçluyu mazur görmek için hiçbir neden bulunmamaktadır (Kröber ve Lau, 2000). Adli psikiyatri uygulamalarına bakıldığında belli başlı akıl hastalıklarından farklı olarak kişilik bozuklukları, genel olarak cezai sorumluluğu ortadan kaldıran bir durum olarak değerlendirilmemektedir. Hukuk da kişilik bozuklukları ile ilgili benzer bir bakış açısına sahip olmaktadır. Suça eğilim sadece kişilik bozukluğu nedeniyle ortaya çıkmamaktadır. Araştırma sonuçları, kişilik bozukluklarının kalıtımsal yatkınlıkla birlikte çevresel faktörler ve olumsuz yaşam deneyimlerinin etkileşimi ile meydana geldiğine işaret etmektedir (Deniz, 2017).

Sonuç

Janet, ruhsal sağlıklı olmanın temel koşulunu tanımlarken aslında assosiyasyondan diğer bir ifade ile bireyin bağ kurabilme kapasitesinden bahsetmektedir. Olağan şartlarda olağan bir çocukluk yaşamı geçiren çocuklar yetişkin olduklarında büyük oranda normal bir yetişkin olarak yaşamına devam edecektir. Ortalama bir bakış açısıyla travmatik yaşantıları olan çocukların yetişkin olduklarında ruhsal boyutta patolojiler geliştirmeleri beklenmektedir (Derin ve Öztürk, 2018). Şizoid bireylerin çoğunun geçmişinde yoğun ihmal, terk edilme, fiziksel ve cinsel istismar örnekleri bulunmakla birlikte, bu deneyimler ne kadar yoğun olursa agresyon birimin oranı daha yüksek ve uyumlu sosyal ilişki düzeyi de daha düşük olmaktadır. Şizoid bireylerin sığınağı agresyon birimi olmakta ve çoğu kişi genel olarak sadistik nesne/sürgündeki kendilik biriminde yaşamaktadır. Bu birim şizoid bireylerin mahrum edici, yıkıcı ve değersizleştirici kişilerle olan deneyimleri sayesinde gerçekleşmektedir (Masterson-Klein, 2013).

Şizoid kişiliğin varyasyonlarından biri olan kişiliksiz alt tip, bireyi kendinden olduğu kadar diğerlerinden de ayrılmış olarak tanımlamaktadır. Şizoid cinsel istismarcısı, zihnin cinsel dürtüler de dahil olmak üzere duygular veya davranışlar üzerinde hiçbir kontrolü olmadığına inanmaktadır (Jones ve Vess, 2010). Diğer taraftan, şizoid ve çekingen kişilik bozuklukları, içerik olarak antisosyal değil, asosyal olduğundan bu durumlarda birey başkalarını tiksinti, sıkıntı ve zorluk nesnesi olarak yorumlamaktadır. Bu koşullarda, diğer insanlar "ele alınması gereken" sorunlar olarak görülebilmekte ve birey onları öldürmeyi bile düşünebilmektedir (Carbone ve ark., 2020).

Kişi işlediği suçtan dolayı yakalanmadığından ve suç işlemeğe devam ettiğinden dolayı seri suçlar başarılı suçlar kategorisinde değerlendirilmektedir. Birçok seri suçlu çeşitli şekillerde organize olduğundan dolayı her olağandışı suçtan kurtulduğunda aynı suçu daha ustalıklı işleyebileceği duygusuna kapılmaktadır. Bu kişiler saplantısal miktarda zaman ve enerji harcamakla önce olayı düşlemekte, planlamakta ve değerlendirmesini yapmaktadır (Polat, 2017). Şizoid bireyin fantezi yaşamı oldukça derin, geniş ve zengin olmakla birlikte, bazılarında sadomazoşist fanteziler de görülmektedir. Bu fantezilerin sahibi tamamen şizoid bireyin kendisi olmakta ve kendisi istemediği süre boyunca da asla açığa çıkmamaktadır (Masterson ve Klein, 2013). Şizoid yapılar kalabalık hapis ortamını tahammül edilemez olarak algılamakta ve genelde suç işlememektedirler. Bu sebepten dolayı suç işleyeceklerse bunu derin bir planla ustaca yapmakta, değer yargıları gelişmemiş şizoid yapılar ise soğukkanlı katiller bile olabilmektedirler (Pulat, 2023). Jeffrey Dahmer ve Dennis Nilsen tarafından yapılan vaka raporlarının analizi, şizoid kişilik özellikleri ile şiddetli antisosyal davranışlar arasındaki ilişkinin altını çizmektedir (Apostolopoulos, 2018).

Öfke tepkileri çerçevesinde gelişen bilinçdışı fantezilerde öfke, bir yandan hep-kötü nesne ilişkisinin canlanması durumunu, diğer yandan ise hep-iyi bir ilişkiyi yeniden kurma arzusunu ifade etmektedir. Engellenme durumları, bilinçdışı olarak zulmedici nesne ilişkileri duygularının tehdit edici tarzda etkinleşmesi olarak algılanmakta, ortaya çıkan öfke ise özerklik duygusunu yeniden kazanmak için başvuru son çare olarak algılanmaktadır. Saldırganlığı oluşturan en şiddetli, baskın ve karmaşık duygulanım ise nefrettir. Nefretin aşırı bir şekli, nesnenin fiziksel olarak ortadan kaldırılmasını gerektirmekte ve bu durum cinayet veya nesnenin kökten değersizleştirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Daha hafif derecede nefret sadistik eğilim ve isteklerle ifade edilmekte, acı verme arzusu ve bundan duyulan haz ortaya çıkmaktadır. Bu durum, acı çektirmekten duyulan libidinal heyecanla saldırganlığın örtülü bir yoğunlaşmasını temsil etmektedir. Daha ilkel nefret ise doyurucu insan ilişkileri kurma ve bundan değerli bir şeyler öğrenme potansiyelini yok etme çabası olarak da ortaya çıkmaktadır (Kernberg, 2021).

Uzun süreli tekrarlayan şiddet ile kişiliği yıkıma uğrayan bir yetişkinde travmatik ilişkinin tekrarlarından kurtulamama söz konusu olmakla birlikte, bu kişi tüm ilişkilerinde sürekli savaşmazsa maruz kalabileceği nefret, sadizm ve zulüm beklentisi içinde yaşamaktadır. Kernberg bu süreci bireyin içselleştirdiği nefret ve sadizm gibi durumları yansıtıcı özdeşleşme ile karşısındakine yüklemesi ile açıklamaktadır. Bu durum efendi köle, kötülük yapanla kötülük gören, sadist mazoşist arasındaki yakın bağı göstermektedir. Kernberg'e göre temelde mağdur zalim ve kurban arasındaki bir nesne ilişkisini yeniden deneyimlemektedir. Bu süreçte roller zaman zaman yer değiştirmektedir. Bu kısır döngüde "sanki kurban edilmenin tek alternatifi zorba olmaktır". "Acı çekmenin tersi olarak nefret zalim nesne üzerinde kinci bir zaferdir" (Duman, 2012). Kernberg'in mağdur-zalim rollerinin yer değiştirmesi şeklinde ifade ettiği bu durum Öztürk tarafından "dissosiyatif kaos" olarak tanımlanmaktadır. Aile içerisinde dissosiyatif kaos duygusal ihmal şeklinde gerçekleşmekte ve empati yoksunluğunun eşlik ettiği yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve travmatize edici yaşam deneyimleri sonucunda bir kısım birey sakin, düzenli ama duygudan yana kendini kısıtlamış ve duygularını dissosiyatif etmiş bir hal almaktadır. Aile içerisinde travmatize edilen çocuğun patolojisi ailenin kendi içindeki patolojiye özdeş olmakta ve bu benzer psikopatoloji kişi ile aile üyeleri arasında fonksiyonel geçişler göstermektedir. Bu sistem içerisinde istismar edilen istismarcıya kolaylıkla dönüşebilmekte ve istismar durumu karşısında seyirci kalan bu kişi "çekinik istismarcı" olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2020). Bu bilgiler çerçevesinde şizoid bireyin tehlike hissettiği zaman ya gerçeklikten kaçış ve kendine yabancılaşma şeklinde bir savunma geliştireceği ya da zulme uğramak yerine zulm etme şeklinde içsel kötü nesne fantezilerine sığınacağı ve bu şekilde kendi benliğini koruyacağı düşünülmektedir.

Şizoid birey herhangi bir iletişim ağının bulunmasına dair bir inanç beslememekle birlikte, böyle bir ihtimal olsa bile bunu ciddi bir şekilde riskli ve tehlikeli olarak kabul edebilmektedir (Masterson, 2012). Yakın ilişkiler kurmaktan ve topluma karışmaktan kaçınan, duygularını belli etmediği için soğuk görünen şizoid bireyler yakın bireysel ilişkiyi kısıtlayarak kırılğan emosyonel dengeyi korumakta ve tahammül edemeyeceği çatışmayı en aza indirmektedir (Özmen ve ark., 1997). Genel olarak şizoid birey için yakınlığın ve ötekiyle yakınlaşma ihtimalinin zulme maruz kalma ve saldırganlık kaynağına yakınlaşma ile aynı şey olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan, şizoid bireylerin düşük benlik saygısına ve yetersiz sosyal becerilere sahip olmalarının; öfke duygularını arttıracığı, aynı zamanda sınırları ihlal edildiği zaman saldırgan eğilimlerinin ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Empati becerilerinin yetersizliği, mekanik ve cansız hissetmesi, duygu dünyasından yoksun olması, sevmekten korkması, aynı zamanda seri suçlara, antisosyal eylemlere ve dissosiyasyona yatkın olması şizoid bireyleri suçta yatkın hale getireceğinden bu vakaların adli bilimler çerçevesinde daha detaylı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Alpkan, L. Ruhşat. (2013). Ceza Sorumluluğu İçerisinde Psikiyatri ve Etik-Hukuk. Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı, s.87-94.
- Akın, G., Özkoçak, V., Gültekin, T. (2017). Somatoskopi ve Antropometri Tekniklerinin Adli Bilimler İçin Önemi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), s.703-714.
- Apostolopoulos, A., Michopoulos, I., Zachos, I., Rizos, E., Tzeferakos, G., Manthou, V., Douzenis, A. (2018). Association of Schizoid and Schizotypal Personality disorder with violent crimes and homicides in Greek prisons. *Annals of General Psychiatry*, 17, p. 1-9.
- Ayar, E., Ayar, Y. (2021). Ruhsal Bozukluklarda Suça Yönelim: Derleme. *Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1(2), s. 83-91.
- Aydın, Aslı. (2017). Türk Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Akıl Hastalığı İle Akıl Hastalarına Uygulanan Güvenlik Tedbirleri, Yüksek Lisans Tezi Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Baron-Cohen, S. (2003). *The Essential Difference: The Truth about the Male & Female Brain*. New York: Basic Books.
- Bolat, Goncagül. (2022). Adli Bilimler Açısından İntiharın Nedenleri ve Önleyici Tedbirler, Çorum: Yüksek Lisans Tezi. Carbone, J. T., Holzer, K. J., Vaughn, M. G., DeLisi, M. (2020). Homicidal İdeation and Forensic Psychopathology: Evidence From the 2016 Nationwide Emergency Department Sample (NEDS). *Journal of forensic sciences*, 65(1), p.154-159.
- Chan HC, Beauregard E, Myers WC. (2015). Single-Victim and Serial Sexual Homicide Offenders: Differences in Crime, Paraphilias and Personality Traits. *Crim Behav Ment Health*, 25(1), p. 66-78.
- Coid, J., Yang, M., Roberts, A., Ullrich, S., Moran, P., Bebbington, P., Singleton, N. (2006). Violence and Psychiatric Morbidity in a National Household Population—a Report from the British Household Survey. *American Journal of Epidemiology*, 164(12), p. 1199-1208.
- Demirbaş, T., Erdem, M. R. (2011). *Ceza Hukuku Pratik Çalışmalar*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Derin, G., Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif Bozukluklar ve Sınırdaki (borderline) Kişilik Bozukluğunda Ruhsal Travma. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), s. 29-42.
- Doğan, M. Berna. (2022). Adli Bilimlerde Adli Tıp ve Adli Tıp Dışı Alanların Türkiye'deki Yapılanması ile İlgili Sorunlar: İki Rapor ile Değerlendirme. *Adli Tıp Bülteni*, 2022;27(1), p.66-77
- Duman, Ö. Yenier. (2012). Kadına Yönelik Şiddetten Kadın Cinayetlerine Uzanan Yol: Ev Tipi Cezaevinden Mektuplar, Kongre Kitabı, (18-20 Mayıs, 2012), s. 166-171.
- Esbec, E., Echeburúa, E. (2010). Violence and Personality Disorders: Clinical and Forensic Implications. *Actas Esp Psiquiatr*, 38(5), p. 249-261.
- Francia, C. A., Coolidge, F. L., White, L. A., Segal, D. L., Cahill, B. S., & Estey, A. J. (2010). Personality Disorder Profiles in Incarcerated Male Rapists and Child Molesters. *American Journal of Forensic Psychology*, 28(3), 55.
- Güdek, U. S. K. (2016). *Suçluluk ve Suç Davranışı Adli Sosyal Çalışma*. Nobel Tıp Kitabevi.
- Houck, M. M., & Siegel, J. A. (2016). *Adli Bilimlerin Temeli*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- İçel, K. (2017). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Jones, J., Vess, J. (2010). Implicit Theories and Personality Patterns in Child-Victim Sex Offenders. *Sexual Abuse in Australia and New Zealand*, 2(2), p. 58-65.
- Kernberg, O. (2021). *Sapıklarda ve Kişilik Bozukluklarında Saldırganlık*. (Çev. Banu Büyükkal). İstanbul: Metis Yayınları.

- Koch, J., Berner, W., Hill, A., Briken P. Sociodemographic and Diagnostic Characteristics of Homicidal and Nonhomicidal Sexual Offenders. *J Forensic Sci.* 2011;56(6),p.1626–31.
- Kosson, D. S., Blackburn, R., Byrnes, K. A., Park, S., Logan, C., Donnelly, J. P. (2008). Assessing Interpersonal Aspects of Schizoid Personality Disorder: Preliminary Validation Studies. *Journal of Personality Assessment*, 90(2),p. 185-196.
- Köroğlu, E. (2010). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hyb Basım Yayın.
- Kröber, H. L., Lau, S. (2000). Bad or Mad? Personality Disorders and Legal Responsibility—The German Situation. *Behavioral Sciences & The Law*, 18(5), p. 679-690.
- Loza, W., Hanna, S. (2006). Is Schizoid Personality a Forerunner of Homicidal or Suicidal Behavior? A Case Study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(3), p. 338-343.
- Pulat, F.(2023).*Gündelik Yaşamda ve Psikoterapide Kişilik Bozuklukları*. İstanbul:Kanon Kitap.
- Pulay, A. J., Dawson, D. A., Hasin, D. S., Goldstein, R. B., Ruan, W. J., Pickering, R. P., Grant, B. F. (2008). Violent Behavior and DSM-IV Psychiatric Disorders: Results From the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Clinical Psychiatry*, 69(1), 12.
- Masterson, J. F. (2012). *Kendiliğin Doğuşu*. (Çev.MK Helvacioğlu, G. Akçalı,). İstanbul: Litera Yayıncılık. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Masterson, J. F., Klein, R. (2013). *Kendilik Bozukluklarının Tedavisinde Yeni Ufuklar*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Menek, N., Taşdöven, U. (2021). Adli Bilimlerde Kriminalistik ve Luminol. *Adli bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), s.3-17.
- Millon, T., Millon, C. M., Meagher, S. E., Grossman, S. D., Ramnath, R. (2012). *Personality Disorders in Modern Life*. John Wiley & Sons.
- Millon, T., Millon, C. M., Meagher, S. E., Grossman, S. D., Ramnath, R. (2021). *Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Novović, Z., Mišić-Pavkov, G., Smederevac, S., Drakić, D., & Lukić, T. (2013). The Role of Schizoid Personality, Peritraumatic Dissociation and Behavioral Activation System in a Case of Parricide. *Aggression and Violent Behavior*, 18(1), p.113-117.
- Özbey, Ç.(2014). *Bende Bir Anormallik Görüyor Musun?* İstanbul:Yuka Kids Yayınları.
- Özmen, E., Aydemir, Ö., Bayraktar, E.(1997). *Genel Tıpta Psikiyatrik Sendromlar*. Ankara:Hekimler Yayın Birliği.
- Öztürk, E. (2020). *Travma ve Dissosiyasyon*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi.
- Pera, S. B., Dailliet, A. (2005). Homicide by Mentally Ill: Clinical and Criminological Analysis. *L'encephale*, 31(5 Pt 1), p. 539-549.
- Polat, O. (2016). *Adli Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık
- Roberts, A. D., Coid, J. W. (2010). Personality Disorder and Offending Behaviour: Findings From the National Survey of Male Prisoners in England and Wales. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 21(2), p.221-237.
- Stone, M. H. (2001). Serial Sexual Homicide: Biological, Psychological, and Sociological Aspects. *Journal of Personality Disorders*, 15(1), p.1-18.
- Stone, M. H. (2007). Violent Crimes and Their Relationship to Personality Disorders. *Personality and Mental Health*, 1(2), 138-153.
- Zastrow, C.(2013). *Sosyal hizmete giriş*. (Ed., Durdu Baran Çiftçi) Ankara: Nika Yayınevi.